

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 99347. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Til Maria Opptagelsesfesten. — Et brev fra paven. — Hvorfor katolsk? — «Hellige menn». — Pastor Maesch 50 års prestejubileum. — Pastor de Geus 25 års prestejubileum. — Feriekolonien takker. — Herhjemme. — Ord for dagen.

Til Maria Opptagelsesfesten

15. august

Av J. Lutz. O. P.

Det er ikke noe dogme at jomfru Maria er legemlig oppstanden og opptatt til himlen, men det er en universel tro, der hviler fast på selve Gudmenneskets mysterium. Når vårt kristne liv er Kristi liv, så har vi også del i Hans skjebne, i samme grad hvori vi lever forenet med Ham. Men mellom Jesus og Hans Moder var der så dyp en forening, at ingen helgen noensinne har kjent en sådan identifikasjon med Kristus. Det var ikke blott moderskapet som knyttet dem sammen, ikke engang i første rekke. «Hvem er min mor, og hvem er mine brødre? . . . Hver den som gjør min Faders vilje, som er i himlen, han er min bror, min søster og min mor» (Matt. 12, 48—50). Foreningen med Kristus er av åndelig art. Men Maria elsket Faderens vilje og rettet seg etter den med et hjerte som helt var viet til Gud. Fordi dette hjerte bestandig hadde vært rent, kjente hun hverken stolthetens tilskyndelser, de falske goders fortryllelse eller en svak karakters engstelige tøven. Hun var Herrens ydmyke tjenerinne, bestandig hevet over jordisk bgjær. Faderens vilje var den himmel hvor hun hadde bolig sammen med Jesus. Er det da så merkelig at hun fikk samme lodd som Jesus? Gud bevarte henne fri for Adams synd av kjærlighet til Frelseren, som hun skulde unnfange i sitt skjød. Det var også Gud verdig å bevare hennes legeme for oppløsningen i graven, ikke bare fordi hennes legeme var blitt helliget av det guddommelige moderskap, men især fordi hennes hjerte aldri hadde kjent annen bolig enn å være skjult med Kristus i Gud.

Mer enn noen annen helgen er Jomfru Maria en åpenbaring av Kristi storhet. Man tilskriver henne utallige mirakler. Vi innrømmer gjerne at mange kun er legender. Men forhindrer det Maria i å være Guds mor? Hvis det er sant, at «Klerken Theophilus» ble utfriet av djevelens klør ved jomfru Marias hjelp, var det godt for ham; men hvis det kun er en legende kan dette så oppheve det faktum, at Herrens Engel

kalte henne «full av nåde» og «velsignet blant kvinner»? Derpå beror hennes storhet. Og av den grunn har folkets dikteriske drømme oppfunnet legender, fordi det ligger til dem å avbilde troens mysterier i synlig skikkelse. Sommetider rommer legendene en sannhet, som er høyere enn den historiske sannhet.

Vi innrømmer også at mange katolikkens andakt til Guds Moder må forekomme protestantene å være villskudd i det religiøse liv. De skal dog ikke forhaste seg med å dømme, men en gang for alle gi avkall på den klisje, at «katolikkene tilber den hellige Jomfru som den fjerde person i Treenigheten». Som oftest dreier det seg kun om et uheldig uttrykk for en fromhet som i virkeligheten er fullkommen kristen. De troende sjele som besøker Guds Moders Helligdom, bekymrer seg ikke om å formulere sine hjertes følelser med teologisk presisjon. De elsker Jesu Moder og lar sitt hjerte tale. De vet at Jesu Moder elsker oss, fordi Han gjør det, og derfor betror de henne alle sine sorger: et sykt barn eller en syk ku, uværstramte marker, såvel som den sorg som forvoldes dem av en sønn eller datter, en far eller ektefelle, som har mistet troen og lever i synd. Hvorfor ikke? Har Jesus ikke lært oss å be om det daglige brød såvel som om Hans tilgivelse? Om det i en sådan fromhet blander seg litt overdrivelse, om så en from gammel kones tanker vender seg til moderen før barnet — er det virkelig så forferdelig, hvis hun i sin forening i moderen føler sitt hjerte bli rikere? Har Gud ikke selv nedlagt sin tanke, sin egen Sønn i Marias skjød for at vi gjennom henne skulde motta Jesus?

Dette er nemlig alltid den hemmelige kraft i vår andakt til den hellige Jomfru: den øker vår tro på Jesus, vår ydmyke og tillitsfulle kjærlighet til Jesus og den får oss til bedre og bedre å forstå Jesu mysterium.

(Fra «Jesus Kristus og hans Kirke».)

Et brev fra paven.

Vi gjengir her det brev som den Hl. Fader har sendt kardinalvikar Marchetti-Selvaggiani i anledning bombingen av Rom.

Signor Cardinale!

I denne enestående bitre stund ønsker Vi gjerne å rette noen ord til Dem, som på så nært hold tar del i vårt styre og i vår hyrdeomsorg for bispedømmet Rom, sentret for hele den katolske verden og for den kristne tanke og tro.

De vet såre vel hvorledes det sørgelige drama, badet i blod og ruiner og som stadig mer og mer rammer den våpenløse og uskyldige sivilbefolkning — noe som særlig kjennetegner denne krig — like fra dens begynnelse har nødet Oss til å forsøke enhver mulighet som kunde hindre at lidenskapene skulde få knuse og kvele de mest primære humanitære følelser og hensyn.

I Våre budskaper til de troende har vi derfor heller aldri unnlatt å minne alle de krigførende parter om at såsant de vilde fastholde sin nasjonale verdighet og sin våpenære måtte de respektere fredelige borgeres ukrenkelighet samt troens og sivilisasjonens minnesmerker. Vi har alltid villet minne dem om den strenge dom som de kommende slekter vil felle over dem som ødela nettopp det som særlig skulde tas vare på, fordi det utgjør h e l e menneskehetens og den felles utviklings rikdom og stolthet — og likeledes minnet dem om at hat enno aldri hcr skapt fred, og at det nag som har sitt utspring i store og unødvendige ødeleggelser forsinker dagen for et fredelig møte og gjør den usikker og overskyet. For et fredens møte kan ikke baseres på en ydmykelse av de beseirede, men kun på den broderlige samfølelse som ene og alene kan forsonne sinnene og drepe lidenskapene og bitterheten.

Som biskop for denne hellige by har Vi med intens interesse arbeidet på — og De, signor cardinale, følger i Vårt spor — at Vårt elskede Rom måtte bli forskånet for et luftangreps redsler og herjinger.

Vi vil ikke dvele ved det gamle Roms store historiske betydning, men Vi vil minne om at Rom for Oss er katolisismens hellige by, som er kommet til ny og større heder ved Kristi navn — så rik på religiøse og kunstneriske monumenter og vokter for kostbare dokumenter og relikvier. Dette Rom med sine katakomber, hvor de første kristne flyktninger og martyrer oppholdt seg under de brutale forfølgelsesperioder og med sitt blod helliget både amfiteatrene og sirkusene så folkene enno den

dag i dag stiger ned i katakombene for å be ved deres gravsteder. Dette Rom hvor de forskjellige avdelinger av den romerske curia (administrasjon) ligger spredt, samt utallige pavelige institutter og verk — internasjonale institusjoner og kollegier som er avhengig av Oss — så og så mange helligdommer, foruten Våre stolte basilikaer — så mange biblioteker og verker skapt av de største genier på kunstens område. Dette Rom hvortil så mange tyr, ikke alene for å lære troen å kjenne, men også den antikke visdom, og som det sees opp til som et sivilisasjonens fyrtårn, grunnfestet på de kristne dyder. Og endelig ligger midt i dette Rom, og derfor utsatt for alle farer fra luften Vår Vatikanby — en uavhengig og neutral stat, som har samlet uvurdelige troens og kunstens skatter — ikke bare den Apostoliske Stols, men hele den katolske verdens arvegods.

Alt dette har Vi klart og gjentatte ganger gjort oppmerksom på, idet Vi i den menneskelige verdighets og den kristne sivilisasjons navn har forkynt Roms ukrenklighet overfor de ansvarshavende menn.

Det forekom Oss derfor rimelig å kunne håpe at vekten av slike innlysende argumenter og den autoritet som Vi om enn uverdlig besitter, samt almenhetens overbevisning om Vår absolutte upartiskhet og Vårt utbredte og uopphørlige barmhjertighetsvirke for alle uten hensyn til nasjonalitet eller konfesjon, ville midt i alle vanskene dog kunnet ha gitt Oss den trøst at Vår store interesse for Rom hadde fått en velvillig mottagelse av begge de krigførende makter.

Dessverre er dette Vårt begrunnede håp blitt gjort til skamme. Det som Vi har villet avverge er no hendt og det som Vi med angst har forutsett er no blitt virkelighet, idet en av de mest berømte romerske basilikaer, San Lorenzo fucri le mure, som bevares i hellig erindring hos alle katolikker på grunn av sine gamle minner og på grunn av Vår høytakte forgjenger Pius IX's grav, for en meget stor del er blitt ødelagt. Da Vi skuet ruinene av dette hellige tempel kom Vi ihu Jeremias' ord: «Hvor er gullet blitt mørkt, hvorledes er det edleste gull forandret, helligdommens steiner strødd omkring!» (Klagesang 4, 1.)

Denne sørgelige erfaring som kjensgjerningene har brakt Oss, viser altså atter, hvor umulig det tross alle tenkelige forsiktighetsforanstaltninger er å forhindre ødeleggelsen av gamle ærværdige bygninger på Roms hellige jord.

Derfor anser Vi det for Vår plikt atter å oppløfte røsten til forsvar for både menneskelig og kristelig storhets høyeste verdier. Det er Vår hellige hensikt av hele Vårt hjerte å beskytte og forsvare den skatt, som er betrodd Oss og som Vi må bevare og overlevere videre, overfor alle rettenkende menneskers og de kommende slekters dom.

Men selv om Våre ord har sitt utspring i et såret hjerte skal de ikke være en oppfordring til nag og hat, men en inntrengende og forhåpentlig virkningsfull appell til å vise forståelse for Roms hellige oppgaver som for humanitet og kristen kjærlighet.

Vi har søkt å komme Våre hardt prøvede troende i Rom, som Vi med egne øyne har sett i deres sorgelige forfatning, til hjelp med alle de midler som står til Vår rådighet. Og Vi sier til dem: «Vis den dag i dag mer enn noen gang før den samme troens fasthet og begeistring som allerede hedningenes apostel roste deres forfedre for! Må den kristelige resignasjon gjøre smerten og savnet tålelig! Må ulykken for dere være en maning til å lutre deres sjel og sone deres skyld så dere vender tilbake til Gud eller kommer ham enn nærmere!»

Vi oppfordrer såvel alle Våre sønner som adlyder Rom og Kristi stedfortreder som sin biskop og som Vi derfor er en særlig kjærlig far for, som alle dem, hele verden over, som gjennom det de har erfart av egen og andres smerte har lært å ha medlidenhet med menneskenes mangfoldige nød — at de alle tillitsfullt vil be Vårherre om å framskynne den barmhjertighetens time, hvori den sanne freds lys og fryd vil vende tilbake til den opprevne verden etter at våpnene er lagt ned og sinnene falt til ro.

Med dette håp i hjertet gir Vi Dem, signor cardinale, og hele Roms geistlighet og befolkning den Apostoliske velsignelse.

Gitt i Rom ved Peters grav den 20. juli 1943 i Vårt femte regjeringssår.

Pius P. P. XII.

Hvorfor katolsk?

Av Johs. Tvedt.

En som lenge har søkt og studert de forskjellige religioner og så har funnet lys, kraft og fred i den katolske Kirke, blir ofte spurt: Hvordan kan du no være så sikker på at den katolske Kirke er den eneste rette? Er ikke de store verdensreligioner bare et uttrykk for den ene store sannhet. Mange nutidsmennesker går med slike tanker, og de får sitt uttrykk bl. a. i en retning som teosofien.

Når vi studerer de store moralske verdensreligioner så finner vi meget sant og godt i disse — og meget som er felles. Ja, mange forskere i det forrige århundre som oppdaget disse ting, trodde at kristendommen hadde spilt helt fallitt som absolutt religion.

Vi vil se litt på enkelte trekk i de store religioner. I den gamle egyptiske tro finner vi f. eks. idéen om guden som døde og oppstod og læren om Isis, den guddommelige mor. Er ikke dette en parallell til læren om Kristi død og oppstandelse og til jomfru Maria?

Eller i buddhismen; der ser vi den vakre legende om Kvanyin, hun som hører alle verdens rop, barmhjertighetens gudinne som ikke vil gå inn til Nirvana før alle er blitt frelst. Hinduismen har læren om de guddommelige inkarnasjoner, avatarer. I Bagavad Githa heter det: «Hver gang der er en ufredstid og verden trenger meg da kommer jeg.» Og i den nordiske mytologi finner vi ikke der læren om Balder, den milde guden som elsket alt som levet, og læren om at bak alle de forskjellige gudeskikkelser står én gud — Allfaderen?

Og i de gamle mysteriekulter, finner vi ikke der riter som minner om dåp og nattverd?

Og den moralske lære, er ikke den temmelig lik i de store religionene?

I den egyptiske religion heter det blant de spørsmål som sjelen får etter døden: «Har du bare levet med den kvinne som også din sjel elsket?» «Har du tatt noe som ikke var ditt?» «Har du aldri talt ondt utenom ondskapen selv?» «Har du gitt brød til den fattige og druer til den trette?» «Har du gjort din mors hjerte glad og hedret din fars hus?»

I Damapada (buddhistisk) heter det. «Betving vreden med saktmodighet, med godhet den onde og med sannhet den løgnaktige.» I Mahavaga, likeledes buddhistisk, heter det: «La ikke ditt fiendskap vare lenge og bli ikke forhastet uvenn med dine venner», og et annet sted sier Buddha: «Hat betvinges ikke med hat; men bare med kjærlighet.»

I hinduismen heter det: «Først i kjærligheten finner mennesket sitt sanne vesen, at han er ett med alt som lever. Det er vår plikt å elske og lide for kjærlighetens skyld.» Og om guddommen heter det i denne tro: «Selv er han kjærlighet og hans åpenbarelseform er skjønnet. Den duftende blomst bringer bud fra ham; fisken som slår i den kvelds stille flod og frambringer ringer av gull på den stille flaten, kommer fra dypet med en hilsen fra ham.» Gamaliel sier: «Elsk menneskene selv om deres religion er forskjellig fra din.» Og Muhammed sier: «Den som vil elske skaperen, må også elske sine medmennesker.» I den gamle greske filosofi finner vi liknende tanker.

Når vi no ser på alt dette, er vi kanskje ved første blick tilbøyelig til å tro at kristendommen bare er en religion som de andre. Jeg har her utelukkende heftet meg med de moralske religioner.

Hvordan skal vi forklare denne likhet? Jo, mennesket er skapt av Gud og selv om det er blitt skjemmet ved arvesynden så er det likevel i stand til å tenke sant og godt. I våre hjerter har vi en higen etter Gud. Og den moralske lov er jo preget i våre hjerter. — Og visse

idéer og tanker er der vel også igjen etter uråpenbaringen som de første mennesker fikk. Men stort sett så representerer disse forskjellige religioner den religiøse menneskehets søken etter sannheten. Hinduismens tro på guds inkarnasjoner hadde ikke en historisk fullkommen karakter å se tilbake på som Kristus.

Og Buddha, denne store søker, sa ikke han selv at at han visste så lite? Og før han døde bad han sine elever om å holde fast ved læren; men la ingen vekt på sin person. Hvilken forskjell på Jesu ord: «Jeg er sannheten, vegen og livet.»

Og Buddha lærte selvfornektelse og godhet, fordi han nektet livet; mens Kristus bekreftet det og lovet et evig liv.

I de gamle egyptiske templer stod der ofte en støtte av sannhetsgudinnen; men den var tilsløret.

Platon sier også et sted at man venter på en som kan forklare oss alle ting.

Var det ikke rimelig at Gud svarte på mennekenes søken, og det gjorde han ved Kristi komme.

Kristus kommer ifra Gud med et evig budskap til menneskene. Han levde sitt fullkomne liv hernede, døde for våre synder og oppstod fra de døde.

Og han stiftet den katolske Kirke, som er hans mystiske legeme.

I denne Kirke finner vi alt det sanne og gode i de andre religioner og meget mer. Nemlig de overnaturlige trossannheter som f. eks. læren om den hellige Treenighet, som gir oss et glimt inn i Guds eget liv.

Vi ser denne Kirke ned igjennom tidene, hele dens historie er historien om dens seige fastholden ved Kristi lære.

Denne lære som er like aktuell i dag som for 2000 år siden.

Denne Kirkens faste holdning er blitt kalt for intoleranse; men er ikke sannheten én? En Gud, én Kristus og en Kirke. Der kan ikke føyes noe til av det opprinnelige budskap.

«Den katolske Kirke er ikke bare en biskopskirke, men en pavekirke,» sa nylig den danske biskop mgr. Suhr. «I pavedømmet fatter og hevder den seg som enhetens rike på jorden.» Bak paven ser vi Kristus som overgav nøklemakten til den første pave. Men denne Kirkens fasthet i lære gjør den ikke intolerant overfor den enkelte. Kristus er «det lys som opplyser et hvert menneske som kommer til jorden». Og vi tør håpe at alle som følger sin samvittighet og søker det gode at de tilhører Kirkens sjel.» «Likesom Gud sender sitt solskinn så sender han også sin nåde til alle hjerter som er beredt til det.» Vi ser altså at vår hellige tro gir oss alt det de andre menneskelige religioner kan gi, og meget mer.

Vi står på klippegrunn, og denne vår tro er like aktuell no som på apostlenes tid. Vi som nettopp har feiret 100 års jubileet for Kirkens tilbakekomst til Norge, vi må bli helt gjennomtrengt av denne tro som Hellig-Olav døde for og som gjorde vårt land stort og enig og vårt program må no være: Hver norsk katolikk en misjonær, hver på vår plass.

Da må vi vise vår tro ved at vi praktiserer den og ikke lar oss rive med av hatets makter, men viser sann

Gottlieb W. Rieber-Mohn:

«Hellige menn.»

*Tanker omkring 2 av den middelalderske
helgendiktningens hovedverker.*

(Forts. fra nr. 13—14, 1943.)

Dette at alle som kommer i kontakt med ham, føler seg stillet ansikt til ansikt med noe hellig, gir oss bildet av et menneske som har undertrykt jeg'et i sin personlighet, og fullstendig beherskes av sin guddommelige idé. Man kunde, til klarleggelse av hans karakter og temperament, sammenlikne ham med hans diametrale motsetning i middelalderkirkens historie: refseren, ildsjelen og domspredikanten Givolamo Savonarola, et robust, selvbevisst og urokelig viljemenneske fylt av en fanatikers entusiastiske harme over sin ugudelige samtid. Så himmelvidt forskjellig fra den ydmyke, altruistiske og naive Frans, — «le jongleur de Dieu» som han har vært kalt.

I «Fioretti» er det ydmykheten som prises høyest av alle hans dyder. Der er en underlig scene, — overspent og sykkelig vil den kanskje virke på en moderne leser, — mellom Frans og hans første disipler, den hellige og gudhengivne bror Bernharn. Frans har drevet sin faste og sine botsøvinger så vidt at han får en øyensykdom og blir praktisk talt blind. En dag oppsøker han bror Bernhard, «for å tale med ham om de himmelske ting». Men bror Bernhard er gått ut i skogen for å be, og er så fordypet i sitt samfunn med Gud at han sanser ikke Frans' rop om at han må komme og snakke litt med ham, — arme, blinde mannen. Frans går sin veg, skuffet og nedtrykt over bror Bernhards formodede likegladhet, — men i en visjon viser Gud ham grunnen til bror Bernhards forsømmelse:

«— Å stakkars menneske! Kvi ber du ank og otte? Skal mennesket gå frå Gud for skapningi si skuld? Då du kalla på bror Bernhard, var han sameint med meg ,og difor kunde han ikkje koma til deg eller svara deg. Di skal du ikkje undra deg yver at han ikkje kunde svara, for han var so burttrykt frå seg sjølv at han ikkje hørde noko av det du sa.»¹ (F. 3.)

Men så kommer det karakteristiske: Full av ydmyk anger over sin ergrelse stavrer den blinde Frans tilbake til bror Bernhard, kaster seg på jorden foran ham og byr ham i lydighetsløftets navn å sette den ene foten på Frans' hals, den andre på hans

¹ Alle sitater: Professor Eiliv Skards oversettelse. Det Norske Samlaget 1930.

nestekjærlighet. Da og kun da kan Kristus bruke oss til å utbre hans lære — den ene hellige katolske Kirke.

Johs. Tvedt.

mann, og slik stige over ham tre ganger idet han skal si:

«— Ligg no der du skarvelege son åt Pietro Bernardoni! Kva hev du å ovmoda deg av, du elege skapning?» (F. 3.)

Det er uforfalsket Middelalder, denne betingelsesløse og absolutte ydmykhet og fornedrelse. Det primitivt barnslige uttrykk den får, er vel en utenkelighet i hvilket som helst annet tidsavsnitt. (En ung «moderne» kristen som ble vist denne beretningen, kalte den for «ekkel». Er ytringen typisk for vår tids populære syn på denslags religiøs botsøving som mer eller mindre uttrykk for en perversitet, — noe beslektet med masochisme?)

Det kan synes underlig at en bevisst etterlikning av Kristi jordiske liv lot seg forene med den absolutte ydmykhet som tydeligvis var hovedtrekket i Frans' edle karakter, — men gang på gang kommer det til uttrykk i «Fioretti» hvordan disse 2 impulser i helgenens sinn avstemmes til harmoni, uten at den ene fortrenger den annen. Karakteristisk er legenden om hvordan Frans, likesom Frelseren, underkaster seg faste i 40 dager og 40 netter. Han lar seg sette ut på en ubebodd øy i Perugiasjøen med bare 2 småbrød til føde. Da hans venner henter ham 40 døgn seinere, er halvparten av det ene brødet fortært, — «og» — heter det — «helvti av det brødet trur dei at den heilage Frans hev ete berre for å høgvyrda Kristi faste — han som fasta 40 dagar og 40 næter utan å røyra noko r føde, — og med dette halve brødet jaga heilag Frans den vonde fåfængdi ifrå seg, og etter Kristi fyredøme, fasta han 40 dagar og 40 næter». (F. 7.)

Ærlagere selvransakelse kan en vanskelig tenke seg, så fritt er Frans' sinn for selviske motiver og menneskelig forfengeligheit, at det synes nesten urimelig selv gjennom så hard askese å nå fram til en så avklaret holdning overfor sin egen sjels dybder.

Uten de mange almenmenneskelige trekk i legendene, vilde Frans' person utvilsomt stått i fare for å bli fjern og uvirkelig, men det finnes en rekke uttrykk for hele hans mennesketype og temperament som er så umiddelbare, lettforståelige og tiltalende, at han rykker oss nær inn på livet og blir kjent og kjær. Glimrende — også fra et rent artistisk synspunkt — er den tegnet, samtalen mellom Frans og disippelen Leo på vandringen fra Perugia til Santa Maria degli Angeli. Det er vinterstid, de fryser begge, Leo går litt foran, Frans kommer noen meter bak i sine egne dype tanker. «— Bror Leo!» roper han. «Um so mindrebrørne¹ i heile verdi gjev lysande fyredøme på heilagdom og oppbyggjing, so skriv det ned og merk det vel, at den fullkomne gleda ligg ikkje i det.» De rusler en stund i den kalde vinden, — bror Leo tier og Frans tenker. Så roper Frans igjen, og slik fortsetter de en hel mil. Han innprenter bror Leo at selv de største underer som hans venner og disipler gjør av guds-

frykt og hellighet: lægeundere, oppvekkelse av døde, masseomvendelser osv. dog er for ingenting å regne mot den fullkomne glede. Og da den litt desorienterte og kanskje unge og uerfarne bror Leo ber Frans åpenbare ham hvori den fullkomne glede da består, svarer denne — likesom hans store ideal vilde ha gjort det, — med en liknelse. Han tenker seg at når de nå dødstrette, sultne og forfrosne når sitt bestemmelsessted, minorittklostret i Santa Maria degli Angeli og banker på døren, blir de vist bort av portneren som røverpakk, og får slengt vondord etter seg. Og når de så — utmattet som de er — trygler ham om litt mat og husly for Jesu navns skyld, svarer han med å pryle dem — sine ordensbrødre — med en knortekjepp. Dersom de da — sier Frans — kan bære dette og mer enda med tålmod og uten nag og bitterhet mot sin plageånd, da kjenner de den fullkomne glede. Som så mange store religiøse personligheter før ham er Frans fullt oppmerksom på at Kristi bud: «Elsk eders fiender, velsign dem som forbanner eder, be for dem som forfølger eder!» er kanskje det moment i kristendommen som står i sterkest kontrast til synden i verden:

«— Og no skal du høyre slutten på det alt saman, bror Leo! Meir enn all nåde og alle dei gåvor frå den heilage Anden som Kristus gjev venene sine, er det å vinna yver seg sjølv og for Kristi skuld gjerne tola liding og urett, motburd og spott. For av alle dei andre Guds gåvor kan me ikkje rosa oss, for dei er ikkje våre, men sende av Gud, difor segjer apostelen: «Kva hev du som du ikkje hev frå Gud? Og når du hev fenge det av Ham, kvifor rosar du deg av det, som om du hadde det frå deg sjølv?» Men av trengslor, lidingar og kross kan me rosa oss, for det er vårt eige, difor segjer apostelen: «Eg vil ikkje rose meg av noko anna enn vår Herre Jesu Kristi kross.» (F. 8.) Disse ordene leder oss direkte inn til kjernen av Frans usammensatte personlighet. Også dette er middelalder — «mørk middelalder» sier noen. Lidelsens mening og innerste vesen var engang et levende og stort ideal for Vestens folk. Vår tid har ikke bare fjernet seg fra dette ideal, — den mangler vel i det hele tatt de nødvendige forutsetninger for å forstå det helt. Men til Frans og hans miljø er forståelsen av den middelalderske pasjon selve nøkkelen.

På egentlige historiske opplysninger er «Fioretti» temmelig fattig, — som nevnt har den derfor ikke vært regnet blant de primære historiske kildekrifter til Frans og hans samtid. At den likevel er uvurderlig for den som vil leve seg inn i mystikken og ånden i det 13. århundres Italia, er en sak for seg. Foruten beretningen om Frans' religiøse krise i Assisi (F. 2.) er det bare fortellingen om stiftelsen av den såkalte «Tredje Orden» for «verdslige» franciskanere som inneholder vesentlige historiske momenter, men begge er trolig sterkt legendarisk farget. Flettet inn i den sistnevnte beretning (F. 16.) finner en for øvrig den vesle berømte episode som går under

¹ mindrebror = minoritt = franciskanermunk.

navnet: «prekenen for småfuglene». Aldri trer hans rørende, barnlige enfold og gudhengivne kjærlighet til all skapningen så klart og vakkert fram som i denne genialt knappe skissen, kanskje verkets fineste avsnitt. Der er en etisk renhet over dette lille intermesso på vegen mellom Cannaro og Bevagno som gjør det til det finest tenkelige bilde på middelalderens altomfattende religiøsitet. Når det fortelles at småfuglene satte seg rolig for føttene hans og hørte andektig på prekenen om Guds kjærlighet til skapningen, er det legendens naive uttrykk for det faktum at Frans må ha vært en stor predikant som i overordentlig grad rev sine tilhørere med seg. Gang på gang fortelles det i «Fioretti», — ikke minst i den eldste og mest autentiske del av verket om hvordan hans forkynnelse grep dem som hørte den, så sterkt at de ofte gråtende gjennomgikk en total personlighetsforvandling, forlot alt og fulgte «Il Poverello» på hans møysommelige vandring. En kan nok innvende at den intense religiøse stemning i Frans' eget miljø førte med seg en omgangstone som ofte kunde gå over i ekstase uten noen egentlig større foranledning, og uforsvarlig er det vel kanskje å ta noen av de replikker og prekener Frans tillegges i legendene for bokstavelig talt hans egne, enn skjønt bokens tilblivelseshistorie betinger at de i hvert fall må være gjengitt helt i hans form og uttrykksmåte. Og så ofte vender det moment tilbake i skildringen at Frans nettopp ved ordets makt øver en kraftig religiøs innflytelse over sine omgivelser, at man vanskelig kan se bort fra hans store evner som predikant. Og hans lyriske begavelse er jo gjennom «Solsangen», — ett av verdenslitteraturens klassiske dikt, — historisk fastslått.¹

Det kan ha sin verdi å se litt nærmere på et trekk i «Fioretti»s fremstillingsmåte som en stort sett skal lete forgjeves etter i nordiske helgenlegender, nemlig de spesielle analogier som anvendes til tolkning av den religiøse ekstase. De er meget ofte hentet fra det erotiske område, med uttrykk som for moderne lesere, — i hvert fall protestantiske sådanne — lett kan synes anstøtelige når de brukes i forbindelse med det guddommelige og hellige. Hos katolske skribenter kan en den dag i dag iaktta en viss tilbøyelighet til bilder fra erotikken, når sublimе følelser skal fastslås. Det gjelder monsignore Benson² (som for øvrig bevisst har latt sin stil prege av 1300-tallets religiøse engelske litteratur), — og det gjelder vår egen katolske forfatterinne som i et essay³ fra de seinere år forklarer det slik: «De hellige som har erfart det (nemlig: den mystiske kommunion mellom mennesket og guddommen) er enige om at de kan i virkeligheten ikke uttrykke hva de har opplevd, fordi ingen — og ikke de selv heller — råder over uttrykk for annet enn sansebundne erfaringer. Så mystikere av alle

konfesjoner i kor minner oss at det er bare gjennom analogier de i det hele kan fortelle noe om det. Oftest har de lånt bildene fra forholdet mellom brud og brudgom, — fra den høyeste erotiske ekstase, hvor det ene vesen higer etter å fortape seg i det annet. At brudemystikkens bildespråk bare er et bildespråk, har mystikerne selv uavlatelig minnet om.»

Så langt henne. Det er det samme forsøk på å uttrykke overnaturlige følelser vi har i «Fioretti» når de hellige menn uttrykker sin usigelige religiøse henrykkelse i bilder som: «Snart vart sjæli hans lyft til glansen åt kerubane, snart til glædi åt serafane, snart til glæda åt dei sæle, og snart fekk han jamvel smaka Kristi kyss og famntak — soleis at han ikkje berre merka det i åndi, men med sine lekamlege sansar óg.» (F. 49.) Men en finner også ofte forsøk på å uttrykke religiøs ekstase med det som i sitatet ovenfor kaller «uttrykk for sansebundne erfaringer,» — ofte har den religiøse opplevelse både smak og lukt. «Då kjende bror Johannes slik ein guddomleg ange at um ein hadde samla saman all god ange i verdi, so hadde det berre syntest vera ein utév mot den.» (F. 49) Denne sans for den mystiske ekstase er det som — bortsett fra tegningen av hovedpersonen — i første rekke skilder «Fioretti» fra «Passio Olavi». For en stor del har vel forskjellen sin grunn deri, at det ligger 100 år mellom de to verk. («Passio Olavi» ble til i annen halvdel av det 12te århundre, mens «Fioretti» — som nevnt — stammer fra ca. 1300). — Men like meget har det kanskje betydd at de er blitt til i hver sin ytterkant av Vestens kulturkrets, med stedlig og folkelig særpreg på tvers av tidens norm.

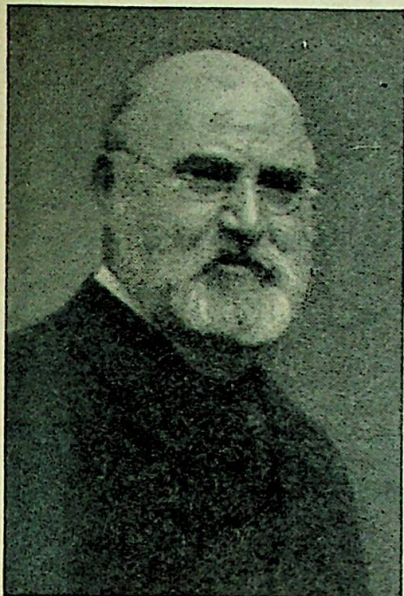
III.

Andelig og kulturelt var det 11. hundreåret en isolasjonstid for Norge og den norrøne verden. Først i det neste hundreår — det 12. — gir de nye impulser som kristendommens innføring i vår kulturkrets vakte, seg utslag i et åndsliv som i det store og hele er basert på den nye tros universelle karakter og evighetsbetonte innstilling til tilværelsen. De eldste skrevne opplysninger om Olavskulturen som er kjente i vår tid, stammer fra annen halvdel av dette 12. hundreår, og bærer sterke preg av Kirkens internasjonale litterære stil. I fullt monn gjelder dette den samling av Olavsmirakler — «Passio et Miracula Beati Olavi» — som skal omtales her. Grunnlaget for dette bokverket er selvfølgelig først og fremst den muntlige tradisjon, legendene omkring Olavs liv i Norge og i utlandet og fra den nærmeste tiden etter hans død. Opprinnelig — ser det ut til — har legendene meget tidlig vært nedtegnet på latin i et manuskript som er ukjent for vår tid, men som historiskriveren Theodovicus Monachus i ca. 1180 henviser til som alminnelig kjent. Dette skrift har vel da vært den første skrevne framstilling av St. Olavs liv og undergjerninger, — men da det som nevnt er gått tapt, blir de sparsomme momenter i Theodovicus

¹ «Solsangen» finnes i professor Skards nynorske utgave av «Fioretti».

² Mgr. Hugh Benson: «The Friendship of Christ» f. eks.

³ «Selvportretter og landskapsbilleder», s. 17—18.

Pastor Maesch 50 års prestejubileum 13. august 1943.

Det er no 50 år siden at pastor Maesch mottok den hellige prestevigsel i Mainz, 24 år gammel. Den gamle ærværdige Herrens tjener oppholder seg på

«De gamle norske kongers historie» den eldste bevarte kilde. «Passio Olavi» er sannsynligvis blitt til noe seinere i det samme hundreår. Dels gjenfortellinger om de eldre/legender, og dels består den av et tydelig avgrenset tillegg: «Ziskrift av Øystein, bisp i Noreg, um undergjerningane åt den heilage Olav»,¹ dvs. erkebiskop Øystein Erlendssons opptegnelser om Olavsmirakler i hans egen samtid. I en avhandling — «Sprache und Stil der Passio Olavi» — hevder professor Eiliv Skard på en overbevisende måte at verket synes å være skrevet av én mann, og da trolig erkebisen selv.² Det er vel da blitt til i 1180-årene, kanskje noen år etter Theodvicus Norges-historie, som for øvrig er dedisert til erkebiskop Øystein. Begge disse verk er typiske for det kirkeleg orienterte syn på St. Olav slik som det formet seg etterat de politiske motiver fra Olavskultusen naturlig falt vekk, og bare den folkelige legendetradisjon ble tilbake. (Til en viss grad spilte jo oppfatningen av Olav som helgen og «Norges evige konge» en politisk rolle gjennom hele middelalderens kirkepolitikk i Norge. Med uttrykket «politiske motiver» sikter jeg her til den nasjonale reising mot Alfiva, Svein og Olavs fiender for øvrig, med Olavskultusen som samlende symbol, umiddelbart etter hans død.)
(Forts.)

¹ Professor Eiliv Skards utgave. «Det Norske Samlaget» 1930.

² Avhandling utgitt av Det norske Vitenskapsakademi i Oslo. II. Hist.-filos. kl. 1932. Nr. 1.

St. Franciskussøstrenes hospital på Hønefoss, hvor kjærlige hender søker å lette ham alderdommens byrde og derved gjengjelde ham litt av alt det oppofrende virke for andres ve og vel, som har fylt hans liv. Fra pastor Maesch var ganske ung har hans hu stått til å bli prest og særlig til å bli misjonsprest, og allerede samme år han hadde mottatt prestevigslen kom han i oktober til Norge, som ble hans annet fedreland og omfattet av hele hans interesse og hengivenhet. I åtte år var han prest i Nordland — i Tromsø, Hammerfest og Alten, og det var med sorg at Nordlands katolikker måtte ta avskjed med ham og hans søster, som trofast hadde stått ved hans side, da han i 1902 ble kalt til Fredrikstad. I hele 21 år røktet han vervet som sokneprest her, avholdt og aktet — så fulgte det noen år i Stavanger og Kristiansand. Seinere har pastor Maesch hatt sitt domicil i Oslo, alltid rede til på sin biskops bud å vikariere hvor det trengtes.

På hans festdag vil sikkert mange hilsener, tanker og ønsker finne vegen til Hønefoss med takk for nidkjært arbeid i Herrens vingård.

Pastor de Geus 25 års prestejubileum 15. august 1943.

Skjønt det no er år siden at pastor de Geus forlot Norge, lever han fremdeles i varm og god erindring hos de mange som kom i berøring med ham mens han utøvet sitt hellige kall heroppe i årene 1924—28, først i Oslo og seinere i Trondheim, til han ble kalt tilbake av biskopen i Utrecht. Få prester har vært så avholdt som pastor de Geus — et synlig uttrykk for dette finner vi i «Dagsposten», Trondheim for 29. juli i år, hvor vi leser:

«Pastor Gerhard de Geus kan i august måned feire sitt sølvprestejubileum. Selv om det er gått mange år siden han forlot Trondheim, vil sikkert mange minnes ham for hans noble ferd og venneshet. Han var i årene 1927—29 sokneprest i St. Olavs kirke her i byen og samlet en stor skare om sin prekestol, samtidig som prestegården var et samlingssted for kulturelt interesserte.

Pastor de Geus er født 1894, ble prest 15. august 1918 og kom i 1924 til Oslo, hvorfra han seinere ble forflyttet til Trondheim. Han taler et perfekt og

distingvert norsk og var innforlivet i norsk kultur. Han var en verdig representant for den hollandske kultur, og hans rike kunnskapsforråd kom hele byen til gode gjennom hans mange foredrag, ikke minst i Studentersamfundet.

Pastor de Geus bor no i Huizum ved Leeuwarden, Holland.»

På norske katolikkers vegner sender «St. Olav» sine beste lykkønskninger til festdagen — ad multos annos!

Feriekolonien takker.

Sokneprestene i Oslo frambærer hermed en hjertelig takk for den overordentlig store interesse våre trosfeller og andre — enten fra Oslo eller andre byer — har vist vårt tiltak med en feriekoloni for barn i sommer.

Onsdag den 4. aug. avsluttedes det fem uker lange, gode og morsomme opphold i Tronstad (Lier).

Det kan trygt sies: det kunde ikke under de nuværende omstendigheter ha vært mer vellykket.

Derfor vil vi rette en spesiell takk til koloniens gode tanter: fru Gudrun Sørum og hennes assistent, fru Abell. — En særlig takk vil vi også frambære til frk. Sigrid Øde, som har ofret meget tid og personlige bestrebelser for denne menighetssak som for så mange andre.

Enno en takk — sist, men ikke minst, til alle som sendte oss bidrag, tilsammen en sum som ser ut til å overstige omkostningsbeløpet. Hva som blir til overs, kommer et seinere års feriekoloni til gode.

Sokneprestene
i St. Olavs og St. Halvards
menigheter i Oslo.

Hechjemme

DOMEN I NIDAROS

...Det var ÷iverre mange feil i dette diktet i «St. Olav». Det kom seg vel av di, at det ikkje vart tid å lesa korrektur. Det meste var med umsyn til vokalar i endingane men og endingskonsonantar. Den som er noko kjend med nynorsken hev snart sett kvart som er vrangt.

Men det er eit par feil eg lyt gjera merksam på av di dei skiplan meiningi eller gjev det skire tull:

I 6. verset, siste lina stend «ved von om» les «med von um». I 8. vers 1. og 2. lina stend «rekkjar trehus-byen, les «rekkjar trehus, — byen, so dei tvo siste ordi vert heilt skilde.

Og so heiter eg ikkje Thoralf men

Torolf Hals Andersen.

Ord for dagen.

15. august:

Alle andre dyder fortjener kronen, men ene utholdenheten får den.

16. august:

Å ta Kristi kors opp er ikke én stor handling, gjort

én gang for alle, men det består i en rekke små ofte vanskelige og kjedelige plikter.

17. august:

Menneskelig klokskap lærer oss å skjule vår stolthet, men bare vår religiøse innstilling kan tilintetgjøre den og lære oss å nny ydmykhet.

18. august:

Gud kaller oss, men vi må lyde hans kall.

19. august:

Den som glemmer sin personlige interesse i Guds tjeneste kan være sikker på at han vil våke bedre over den enn vi selv kunde ha gjort.

20. august:

Vi lever bare en gang — et kort liv som fort flyr bort. Men av denne korte stund avhenger hele evigheten.

21. august:

Ikke én av oss fortjener den hellige kommunion, men Herren fortjener at vi tar mot ham.

22. august:

...Gud teller ikke vår gjerninger, men han veier dem.

23. august:

Det beste tegn på at vi virkelig elsker Gud er at vi gjør det som i grunnen er oss imot, for å behage ham.

24. august:

Vi tror på himlen og jamrer over jorden, og likevel har vi ingen virkelig lengsel etter den første eller bort fra den andre.

25. august:

Gud betaler kun for det arbeid som skjer i hans tjeneste.

26. august:

Den som har gjort oss til det vi er, har rett til å kreve at vi helt skal være hans.

27. august:

I trossaker finnes det ikke uvesentlige punkter. Der er alt like betydningsfullt.

28. august:

Det vokser ugress i enhver hage, men det er kun en skam for den som ikke forsøker å luke.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.